

# Oud Deventer

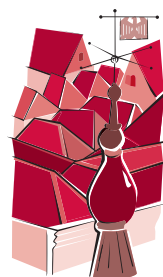


Nieuwsbrief van de Stichting Oud Deventer



PAG. 2 *Van de redactie* PAG. 2 *Van de voorzitter* PAG. 3 *De Stichting IJssellandschap 750 jaar* PAG. 5 *Omgaan met historisch metselwerk* PAG. 5 *Harry Rademaker prijs 2017* PAG. 6 *De gasfabriek* PAG. 7 *De Kofferfabriek* PAG. 10 *Nieuw Rollecate* PAG. 13 *Pakhuis Ten Hove*

**40** / november 2017





## van de *redactie*



## van de *voorzitter*



flevering 40 van *Nieuwsbrief Oud Deventer* staat grotendeels in het teken van de uitreiking van de Harry Rademaker Prijs op 22 november 2017. Als thema is dit jaar 'hergebruik' gekozen. In aanmerking voor de prijs komen de initiatiefnemers van de

genomineerde projecten. In alfabetische volgorde zijn dat Jeroen van den Adel van AdVicus Projectontwikkeling voor de Kofferfabriek (Havenplein), de N.V. Bergkwartier voor het Pakhuis Ten Hove (Bergpoortstraat), Gabriël Bosch voor de Gasfabriek (Zutphenseweg) en Le Clerq Plantontwikkeling voor Nieuw Rollecate (Tesschen-



macherstraat). Aan deze vier projecten zijn in deze *Nieuwsbrief* artikelen gewijd. Over de Gasfabriek hadden wij in nummer 38 al een bijdrage geplaatst van Aly Dijkstra. Zij komt hier in het kader van de nominatie op terug.

Neelco Osinga staat naar aanleiding van de zevenhonderdvijftigjarige herdenking stil bij de betekenis van de Stichting IJssellandschap voor het beheer van monumenten in het buitengebied van Deventer. Hij doet dit aan de hand van een beschrijving van de Erve Klein Veldhuizen aan de Veldhuizerdijk.

Wij danken Norman Vervat voor zijn bijdrage, waarin hij duidelijk maakt waarom men voorzichtig moet zijn bij het onderhoud van historisch metselwerk. De heer Vervat is actief voor de Stichting het Cuypergenootschap.

De gebruikelijke boekbespreking blijft deze keer achterwege.



it jaar zal voor de tweede keer de Harry Rademakerprijs worden uitgereikt. Dit keer is het thema van de prijs het hergebruik van panden met een nieuwe bestemming. Uit de vele voorbeelden die wij in Deventer kennen hebben wij als bestuur een voorselectie gemaakt. Een

deskundige jury onder leiding van Dirk Baalman zal de prijswinnaar bekendmaken, waarna burgemeester Andries Heidema de prijs zal overhandigen. Over de nominaties kunt u veel meer lezen in deze *Nieuwsbrief*.

Eens te meer blijkt de grote betrokkenheid van de inwoners van Deventer bij hun stad. Een petitie om de geldverslindende herinrichting van het Grote Kerkhof uit te stellen tot na de gemeenteraadsverkiezingen is ondertekend door ca. 3000 inwoners. Ze willen een veel simpeler plan voor dit markante plein in onze historische binnenstad.

Zoals bekend heeft de SOD gepleit voor een grasvariant voor de herinrichting van dit plein, een heerlijk groen rustpunt in dit deel van de stad en een verwijzing naar het gras en het kerkhof rondom de Lebuinuskkerk.

In de volgende collegeperiode zal de herinrichting van het Sluiskwartier en de Wilhelminabruggarage opnieuw aan de orde komen. Door veel inzet van erfgoedorganisaties zijn ook hier de plannen structureel bijgesteld en is een onzinnige sloop van de Pothoofdwand voorkomen.

Samen met de SIED en Heemschut hebben wij een brief opgesteld aan alle politieke partijen in de gemeenteraad. Ten tijde van het verschijnen van deze *Nieuwsbrief* heeft u daar in de pers ongetwijfeld het nodige over gelezen. De gezamenlijke erfgoedpartijen hebben een wensenlijst ingediend, gericht op een versterking van het monumentenbeleid. Wij zullen daarover begin volgend jaar, direct voor de gemeenteraadsverkiezingen, in discussie gaan met de politieke partijen. Via uw stem hopen wij dan op een 'monumentwaardig' collegeprogramma voor de komende raadsperiode.

*Bert Renkema, voorzitter*

# De Stichting IJssellandschap 750 jaar



De oorsprong van de Stichting IJssellandschap is te vinden in *De Verenigde Gestichten, de geschiedenis van Deventer Gasthuizen en hun landerijen* (C.M. Hogenstijn, Arko boeken, Deventer, 1988). Vóór de huidige verzorgingsstaat konden de gasten (ouderen) soms in natura betalen door bezittingen zoals grond of pand na te laten in ruil voor een goede oudedagsvoorziening, wat 'kostkoperschap' werd genoemd. Ook werden in de gasthuizen armen, zieken en 'reizigers van verre' opgevangen. Het oudste contract dateert uit 1267. Deze datum wordt gehanteerd als oprichtingsdatum van de Stichting IJssellandschap en haar rechtsvoorganger de Stichting De Verenigde Gestichten.



De Stichting IJssellandschap concentreert zich geheel op het beheer van de landelijke eigendommen, in totaal ca. 4.000 hectare bossen, cultuurgronden en natuurterreinen met opstallen. Zij is in 1986 ontstaan uit de splitsing van de Stichting De Verenigde Gestichten in de Stichting Zorggroep Solis en de Stichting IJssellandschap. Voordien werd de zorg met de bijbehorende gastvrijheid gefinancierd uit de opbrengsten van vooral de landerijen. Door de nieuwe zorgwetgeving werd dit financieringsmodel overbodig en vond de scheiding plaats.

Aan de hand van een van de historische gebouwen van de stichting vertellen we hier iets over de wijze waarop de stichting vorm geeft aan dat erfgoedbeheer.

Op 27 juni jl. is een delegatie van de redactie op bezoek geweest bij de heer en mevrouw Ine en Leo Albers, bewoners van het rijksmonument Erve Klein Veldhuizen, een prachtige rietgedekte boerderij aan de Veldhuizerdijk. De redactie kreeg een heel vriendelijk onthaal. Even voegde zich zoon Frank bij de visite maar hij moest snel weer aan het werk.

## Oude familie en een rijksmonument

De monumentale boerderij heeft in de Stichting IJssellandschap een eigen status. Hij heeft geheel donkergroene vensterluiken. Traditioneel hebben de panden van de stichting rode luiken met een donkergroene rand, gescheiden door een witte bies. Rondom de stad Deventer vind je overal boerderijen met zulke luiken. Op de achtergevel van de deel staat 1796, maar de heer Albers vermoedt dat de boerderij veel ouder is. In het huis is nog een oude stookplaats te vinden. Een oude kookpot die Albers onder de



Foto: Marco Swart

Erve Klein Velderman, Veldhuizerdijk 1, Diepenveen.  
Links de achterkant met de hooideuren, onder de voorzijde



Foto: Marco Swart

grond in de boerderij vond, staat nu in kasteel de Haere te Olst, het kantoor van de stichting. Als je goed naar het gebinte kijkt zie je dat een balk tot in het voorhuis loopt. Er zijn nog oude merktekens op de balken te vinden. De wanden lijken later binnen het gebinte opgetrokken. Misschien was het ooit een los hoes, al is dat nu niet te bewijzen. Hier ligt een mooie taak voor een bouwhistorisch onderzoek. Zo is aan de vorm van de bouwstenen te zien dat lang geleden de boerderij een L-vorm kreeg. In 1974 is met stenen uit het Bergkwartier de L-vorm in een T-vorm veranderd. In de nieuwe aanbouw woonden eerst de ouders van het jonge echtpaar Ine en Leo, die nu zelf in de aanbouw wonen. Zij hebben plaats gemaakt voor Frank en zijn gezin, de zesde generatie Albers op de boerderij. Deze woont nu in het oude deel. De zevende generatie, nog maar een jaar oud, kwam ook even bij het bezoek. Vóór 1862 woonde op Klein Veldhuizen de familie Groot Swaافتink. Door huwelijk met de dochter Groot Swaافتink kwam buurjongen Albers op de boerderij. Gezien vanuit de vrouwelijke lijn mag je dus stellen dat de familie nog veel langer op de boerderij zit dan 155 jaar. Uit de familiestamboom is op te maken dat de boerderij in 1747 is gelegateerd aan het Heilige Geest Gasthuis, een van de gasthuizen die later gefuseerd zijn tot Stichting De Verenigde Gestichten.

Gebint



### Modern boerenbedrijf

Bij de oude boerderij hoort een schuur uit 1841, eveneens een rijksmonument. Het jaartal staat op een sluitsteen. Bijzonder is dat de Stichting IJssellandschap de eigenares is van de twee rijksmonumenten. Gewoonlijk zijn de opstallen eigendom van de pachter. De monumenten worden keurig onderhouden door de stichting, die immers de zorg over het erfgoed hoog in het vaandel heeft; de voorgevel van de boerderij is pas opnieuw gevoegd.

Een moderne boer kan niet leven in alleen een rijksmonument. Verschillende bijgebouwen staan op het erf, waaronder een hypermoderne stal voor de 140 melkkoeien, met geautomatiseerde voeder- en schoonmaaksystemen. Het dak ligt vol zonnepanelen. Kreeg de boerderij pas in 1964 elektriciteit, nu levert hij zelf aan het net! Er is een melkrobot, waar de koeien geheel zelfstandig naar toe gaan wanneer het tijd is om gemolken te worden. De dieren kunnen in de stal vrij rondlopen. Het gehele erf is opgeruimd en brandschoon.

De familie heeft het grootste deel van haar landerijen van de Stichting IJssellandschap in pacht, maar bezit ook zelf een deel. Toen het melkquotum werd afgeschaft, heeft de familie Albers zich het hoofd niet op hol laten jagen om extra koeien te kopen. Nu hoefde door het mestbeleid de veestapel slechts vier procent te verminderen. Er is zelfs enig overschot in de grondopbrengst, ongeveer 80% gras en 20% maïs.

Het was een openbaring vast te stellen hoe een rijksmonument goed kan samengaan met een moderne bedrijfsvoering. Familie Albers, hartelijk dank voor de gastvrijheid.

Neelco Osinga

# Omgaan met historische metselwerk

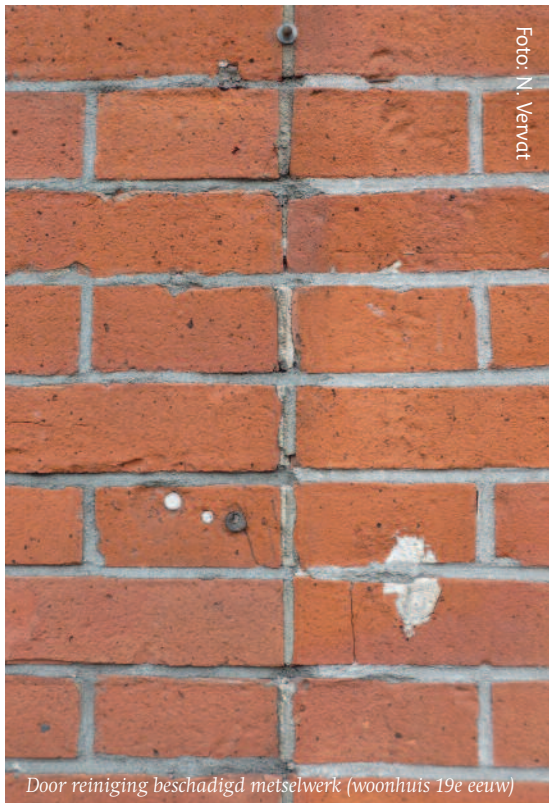


Foto: N. Vervat

Door reiniging beschadigd metselwerk (woonhuis 19e eeuw)

Bij de zorg voor monumentale gebouwen hoort het onderhoud van de gevel. Vaak gaat het dan om metselwerk en veel eigenaren denken dat een goede schoonmaakbeurt het pand weer de gewenste uitstraling zal geven. Deze goedbedoelde poetswoede heeft echter een zeer duidelijke keerzijde.



Bij vrijwel alle beschikbare methoden kan (ernstige) schade ontstaan aan de huid van de bakstenen. Als deze huid kapot gaat, krijgen weer en wind sneller

invloed op de stenen en zullen deze gemakkelijker afbrokkelen. De bakstenen worden ook ruwer, wat betekent dat ze vervolgens sneller en dieper vervuilen. Duurzaam is het

effect van de gevelreiniging dus niet: veel gevels zijn binnen enkele decennia weer vuil. Voor reiniging is het enige goede advies dus: doe het niet!

Vaak kiezen de eigenaren er bovendien voor het voegwerk integraal te vervangen. Ook wanneer dat nog in goede conditie is en makkelijk nog tientallen jaren of langer kan blijven zitten, wordt het met het grootste gemak en soms op een zeer grove manier uitgeslepen. Moderne voegen hechten door een verkeerde samenstelling vaak ook niet goed aan het oude metselwerk. Veelal worden klassieke kalkmortelvoegen, aangepast aan de hardheid van oudere (vooroorlogse) stenen, vervangen door goedkope cementvoegen. Deze hardere voegen kunnen de delicate vochtthuishouding van een oude gevel verstoren, wat op termijn tot ernstige schade leidt. Het zou beter zijn de ingreep te beperken tot het strikt noodzakelijke en alleen die voegen te vervangen die echt slecht zijn, en dat dan op een verantwoorde manier. Dat is beter voor de gevel en bespaart veel geld.

Helaas zijn de bezitters van de mooie panden vaak niet op de hoogte van de risico's van te veel onderhoud. Bij beschermde monumenten is voor voeg- en reinigingswerkzaamheden een gemeentelijke vergunning vereist.

Norman Vervat

*Norman Vervat is kunsthistoricus en actief voor de Stichting het Cuypersgenootschap, een landelijke monumentenorganisatie die zich ook in Deventer inzet voor het behoud van historische gebouwen.*



In november 2017 wordt de Harry Rademaker Prijs voor de tweede keer uitgereikt. De winnaar wordt uit vier genomineerden gekozen door een onafhankelijke jury, bestaande uit Dirk Baalman (voorzitter), oud-directeur van het Oversticht, Mieke Conijn, directeur van het Kunstenlab en Eric Giesbers, voorzitter van de Stichting Industrieel Erfgoed Deventer.

De genomineerde projecten zijn:

- 1 De Gasfabriek
- 2 De Kofferfabriek
- 3 Rollecat
- 4 Pakhuis Ten Hove

Informatie over de Harry Rademaker Prijs vindt u op onze website [oud-deventer.nl](http://oud-deventer.nl). In Nieuwsbrief 35 staat een artikel over Harry Rademaker van de hand van Catherine Bolkestein.

Het thema voor de prijs is dit jaar hergebruik, met als beoordelingscriteria:

- De kwaliteit van het project,
- Een herkenbare herbestemming
- Geeft de herbestemming meerwaarde aan het project?
- Draagt zij bij aan duurzaamheid?
- Het project mag hooguit twee jaar geleden zijn gereedgekomen of in uitvoering zijn.



Harry Rademaker, tweede van links. Broederenplein, 1970

# De Gasfabriek

Het is in een hoog tempo gebeurd: de omvorming van de gebouwen op het terrein van de voormalige gasfabriek tot de Business Innovatie Campus (BIC). Het Metergebouw, het Apparatengebouw en het Ketelhuis zijn de oude industriële gebouwen die zijn overgebleven van het complex van De Gasfabriek; ze kregen in 2017 (deels) een nieuwe bestemming. Het jongere Essentkantoor is aan de campus toegevoegd en het Fittershuis wordt in de toekomstige plannen meegenomen.



Foto: Architecten Lab



Boven. De nieuwe aanbouw tegen het Meterhuis  
Onder. Stalen spanten in het Ketelhuis



In 2013 smeedde Gabriël Bosch samen met zijn partner in vastgoedzaken plannen om de gebouwen van De Gasfabriek te kopen en voor herbestemming geschikt te maken. In februari 2017 werd het project opgeleverd en kon de invulling beginnen. (Voor de geschiedenis van De Gasfabriek, de bouwhistorische waardestelling en de aanzet tot herbestemming wordt verwezen naar *Nieuwsbrief* 38 van de SOD.)

## Van idee tot uitvoering

De belangrijkste pijlers van het project zijn: behoud van industrieel erfgoed, combineren van oud en nieuw, duurzaamheid ('gasloze' Gasfabriek), flexibiliteit (veranderde functies in de toekomst) en toegankelijkheid. Het Architecten\_Lab uit Deventer heeft de plannen gemaakt voor de gebouwen, waarbij het gebruik van cortenstaal de verbindende factor vormt. Dat materiaal is goed te zien in de aanbouw bij het Metergebouw waar bierbrouwer Duvel met zijn Nederlandse hoofdkantoor zit. Ook bij de terrein-inrichting (op te leveren in 2018) zal het cortenstaal terugkomen. Bij de verbouwing zijn de historische sporen zoveel mogelijk intact gelaten. Ventilatiekappen, geglazuurde speklagen en raampartijen (ook de eerder verbouwde) zijn gehandhaafd. Aan de binnenkant zijn de kappen vrij in het zicht, en in de kantine van het Apparatengebouw zijn o.a. de tegelvloer en de geglazuurde lambriseringen origineel. In het Ketelhuis is veel asbest uit de gebouw verwijderd, het verlaagde plafond is uitgebroken en het dak is vervangen. Het casco en de stalen pononceau spanten zijn behouden. Dit gebouw heeft nog geen nieuwe bestemming. Alle panden zijn energiezuinig, geheel geïsoleerd en voorzien van vloerverwarming. Bovendien zijn ze zo ingericht dat ze flexibel te gebruiken zijn met het oog op andere functies in de toekomst.

## Naar de Business Innovatie Campus

Vanaf het begin is het de bedoeling om het complex een innovatief karakter te geven en dat gebeurt op de Campus. Paul Blankhorst, coördinator van de Campus, noemt innovatie en Clean Tech de hoofdfuncties van de campus. Secundaire functies zijn cultuur en design. Het idee is, dat de uitwisseling van ideeën, de onderlinge stimulans, de inschakeling van ervaren ondernemers en onderwijsinstellingen, en het delen en vergroten van kennis, de innovatiekracht van de deelnemers versterkt. De campus is, kortom, deels een proeftuin.

Er zijn kantoren te huur in het Apparatengebouw en in het (vroegere) kantoorgebouw van Essent en er zijn mogelijkheden voor flexwerkers. De begane grond van het Apparatengebouw is geschikt voor ontmoetingen: bijeenkomsten, congressen, presentaties, workshops en evenementen. Voor dat laatste kan ook een plein tussen de gebouwen worden gebruikt.

## Toekomstdromen?

Uitbreiding van de campus richting AKZO-terrein behoort tot de mogelijkheden, evenals een open verbinding met de IJssel via een afrit naar het toekomstige snelfietspad. In de planning is rekening gehouden met nieuwbouw op het terrein. Mogelijk een Deventer museum voor hedendaagse kunst?

Aly Dijkstra-Kruit



# De Kofferfabriek

Op het oude industrieterrein, nu Havenkwartier, wordt geëxperimenteerd met de openbare ruimte en een bijzonder bestemmingsplan. Dit biedt nieuwe mogelijkheden voor ontwikkelingen op het gebied van bouwen, wonen, werken, evenementen, kunst, cultuur en horeca. Ruim negentig ondernemers en organisaties en enkele tientallen bewoners vormen de vaste kern van het gebied. Een van de gebouwen die een nieuwe functie kregen, is de kofferfabriek.



et huidige Havenkwartier is een buurt die ligt tussen de Mr. H.F. de Boerlaan, Industrieweg, Hanzeweg en Zutphenseweg en beslaat de eerste en tweede havenarm.

## Het ontstaan van het havengebied

Tot 1920 was het een buitendijks gelegen weidegebied, een beekdallandschap met rivierduinen, waar stadsboeren hun vee lieten grazen. Mr. H.F. de Boer, toen wethouder van Deventer, nam het initiatief om de Bergweide af te laten graven voor de aanleg van een binnenhaven. De oude haven bij het Pothoofd voldeed niet meer aan de eisen van het stadsbestuur. De ontwikkeling van het spoorwegemplacement en de Handelskade leverden ook mogelijkheden op het vestigen van industrie op de Bergweide. De stad kon op die manier beter profiteren van de industriële ontwikkelingen en economische vooruitgang. Het industrieterrein werd aangelegd in het kader van de werkverschaffing. In 1925 werd als eerste gebouw in de nieuwe haven de Zwarte Silo gerealiseerd, gebouwd voor de firma A. Lammers, waar de op- en overslag van veel consumptieproducten plaatsvond. Maar het kostte moeite om meer bedrijven binnen te halen. De wisselende waterhoogte in de IJssel en de recessie in de jaren 1930 vormden redenen waarom de grond rond de havens nog lang braak bleef liggen. Pas na de Tweede Wereldoorlog vestigden zich er diverse andere ondernemingen.



De hal van de Kofferfabriek vóór de verbouwing

De Kofferfabriek tijdens de verbouwing  
(Foto: Bouwhuis bouwthniek)



De nieuwe situatie





### Nieuw elan na de Tweede Wereldoorlog

Na de Tweede Wereldoorlog werd de waterstand in de haven beter geregeld door de aanleg van de Prins Bernhardsluis in 1951. Eigenaren van gebombardeerde bedrijven en nieuwe ondernemers vonden op de terreinen bij die 'nieuwe' haven mogelijkheden om hun bedrijf voort te zetten of te starten. Het terrein rond de Scheepvaartstraat werd als eerste aangepakt. Daar werden industriepanden gebouwd die onderdak boden aan een pettenfabriek, een kofferfabriek, bodenloodsen en de postzegelalbumfabriek van DAVO. Een aantal van deze gebouwen had een draagconstructie die bestaat uit gebogen stalen buizen die door de Amerikaanse regering in het kader van de Marshallhulp beschikbaar werden gesteld. De buizenconstructie werd overspannen met doek of werd bekleed met stalen golfplaten.

Door de combinatie van een netwerk van wegen voor de aan- en afvoer van grondstoffen en de gunstige ligging tussen landbouwgebieden, werd Deventer in de jaren vijftig de vierde doorvoerhaven van ons land. In de decennia hierna veranderde er veel in de wijze van vervoer: het transport via de binnenscheepvaart nam af en vervoer over de weg werd gestimuleerd. Dit betekende vanaf de jaren zeventig economische malaise voor de haven van Deventer.

### Nieuwe ontwikkelingen

In het begin van deze eeuw kwam de gemeente met een masterplan voor de herontwikkeling van het Havenkwartier. Het industrieterrein zou plaats moeten maken voor een hoogstedelijk woongebied met woontorens en urban villa's. Maar al die woningen bleken een probleem te vormen voor de omliggende industrie, zodat het plan in de ijskast belandde. Een

deel van de gebouwen werd vervolgens tijdelijk verhuurd aan bedrijven en organisaties zonder industrieel oogmerk, zoals Burnside, I'M Architecten en TAMTAM Objektentheater.

In 2005 lukte het met een flinke bijdrage vanuit gemeente en provincie om het Havenkwartier voor vijf jaar een andere bestemming te geven: als informele werk- en experimenteerplek voor kunstenaars en andere creatieve ondernemers. Het bleek een geschikt terrein te zijn voor nieuwe ontwikkelingen. Er werden tentoonstellingen, festivals en concerten georganiseerd, er kwamen ondernemers en een horecagelegenheid DOK H2O.

De gemeente wilde toen nog steeds het gebied herontwikkelen volgens het masterplan, maar dat lukte niet toen in 2008 de vastgoedcrisis begon.

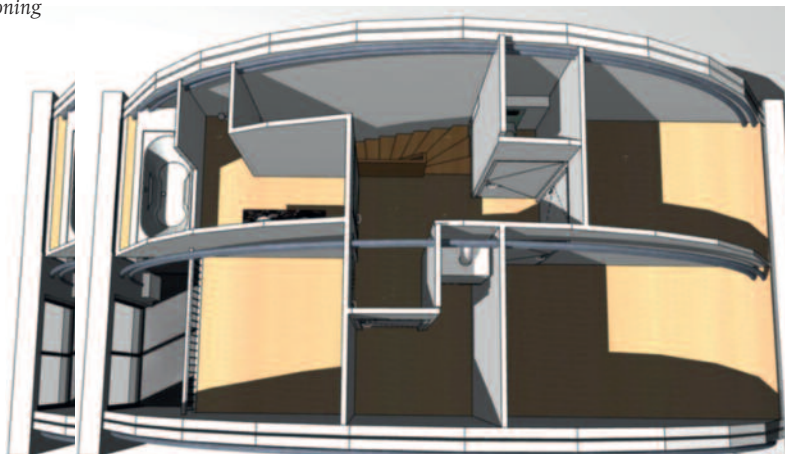
In die periode kwam stedenbouwkundige Andries Geerse op uitnodiging van de gemeente met drie modellen, waaruit het 'Vlaams model' werd gekozen: een visie die ruimte biedt voor ondernemers, horeca, kunst en cultuur en 'stoer wonen', en die tegelijkertijd de beroepshaven in bedrijf houdt. Dat betekende een totale omslag in het denken over de ontwikkeling van het Havenkwartier.

De gemeente ontwikkelde instrumenten om de 'organische' groei te begeleiden, zoals een strategisch plan, een beeldkwaliteitsplan en een flexibel bestemmingsplan. De uitdaging daarbij was om enerzijds ruimte en vrijheid te bieden aan de veelheid van functies en anderzijds rekening te houden met de belangen van de ondernemers en omwonenden. Drie belangrijke elementen in die plannen zijn: in het kloppend hart rondom de Noordzeestraat moeten meer voorzieningen komen voor horeca en (culturele) evenementen, de bestaande gebouwen moeten als industrieel erfgoed opgeknapt worden en een nieuwe bestemming krijgen, en er moeten verschillende mogelijkheden voor werk gerealiseerd worden.

3d-tekening van een woning

Tekening:

Studiowerk Deventer





Kantoor Beeldtaal

De bewoners en gebruikers van het Havenkwartier hebben nu voor een deel de regie over het gebied overgenomen van de gemeente. Er is een sterke groep ontstaan die zich inzet om gezamenlijk het gebied tot een succes te maken. In en rond de loodsen zijn nieuwe woningen gerealiseerd. Behalve voor wonen is er ruimte voor bedrijven, erfgoed, kunst en cultuur; zo moet het gebied uitgroeien tot culturele broedplaats.

#### De kofferfabriek

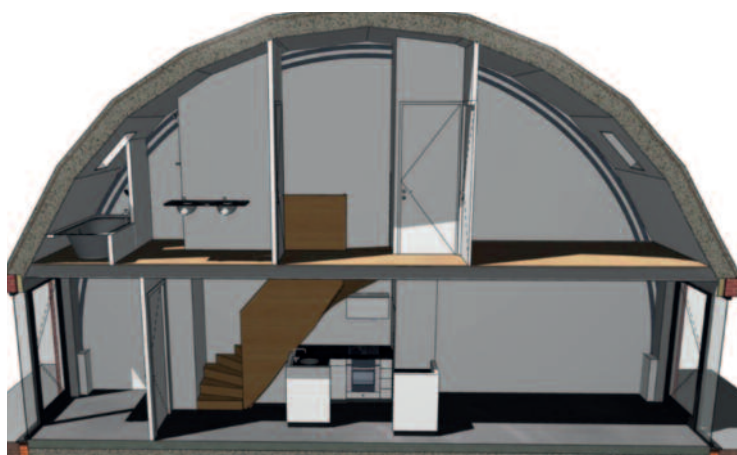
De Deventer Kofferfabriek N.V. was aanvankelijk gevestigd in de oude sigarenfabriek aan de Sijzenbaan. Later verhuisde die fabriek van Gomperts en De Jong naar een loods aan de Scheepvaartstraat. Die was geschikt als opslagplaats of noodhuisvesting, maar niet als productiehal. Daarom werden de nodige voorzieningen in het gebouw aangebracht. De loods kreeg ook een kleine aanbouw, waarin toiletten, de zagerij en de verwarmingsinstallatie waren ondergebracht. In de fabriek werden allerlei soorten koffers gemaakt, o.a. voor Remington schrijfmachines, maar ook poederdozen en fotoalbums. Nadat de kofferfabriek in 1956 ophield te bestaan, werd de loods diverse malen verkocht en kreeg hij wisselende bestemmingen, zoals opslag van in beslag genomen goederen. De laatste gebruiker in de jaren 90 was Jan Cents, die de loods gebruikte als witgoedhal.

#### De transformatie

In 2014 kocht Jeroen van den Adel, eigenaar van AdVicus Projectontwikkeling voor wijk of dorp, de kofferfabriek. Het was zijn volgende stap in een serie herbestemmingsprojecten.

De loods is nu opgedeeld in negen (koop)units van verschillende grootte (twee of drie traveeën): vier worden als woning gebruikt en vijf als bedrijf.

Doorsnede van een woning  
Tekening:  
Studiowerk Deventer



Alle units zijn voorzien van betonvloeren, vloerverwarming, isolatie en gasaansluiting, en er zijn voorzetwanden voor de muren geplaatst. Natuurlijk is de originele constructie met de dubbele stalen spanten blijven bestaan en die zijn ook binnen de units in het zicht gehouden. Aan de buitenkant is de wit geverfde gevel schoongemaakt: het zijn nu weer de originele bakstenen muren, maar wel geïmpregneerd om vervuiling tegen te gaan. Wat opvalt zijn de louverdeuren, die zowel voor licht als voor privacy kunnen zorgen. Het dak moet nog worden vernieuwd omdat er sprake is van condensvorming. Die vernieuwing zorgt ook voor een nog betere isolatie.

Vóór het hele gebouw ligt een klinkerstrook waarop bijvoorbeeld plantenbakken mogen worden geplaatst. Het regenwater loopt via pijpen de straat op, want vanwege bodemverontreiniging bleek ondergrondse opvang niet mogelijk.

De units zijn in casco verkocht; de eigenaren hebben vervolgens een eigen ontwerp van de binnenruimte gerealiseerd. Het valt op dat er creatief gebruik is gemaakt van de hoogte: zowel in woon- als in werkunits is een verdieping gebouwd over een deel van de breedte en diepte. Daarbij blijft dus vanaf de begane grond steeds de hoogte van het gebouw met de spanten zichtbaar, wat een gevoel van veel ruimte geeft. Dat wordt versterkt door de indeling van de ruimten en de afwezigheid van deuren, zonder dat daarmee de privacy geschaad wordt. Ook het gebruik van veel hout, waar nodig glas en de inzet van ramen of een lichtstraat aan de achterzijde van de units dragen bij aan de ruimtelijke ervaring.

De eigenaren zijn zeer tevreden met en trots op hun unit en met de locatie ervan in het levendige Havenkwartier.

Aly Dijkstra-Kruit

# Nieuw Rollecate

IN DANK AAN THEDA MANSHOLT DIE ALS DIRECTRICE VAN DE ROLLECATE HET BESTE DAT ZIJ HEEFT IN RUIME MATE GEEFT- JULI 1931 staat er op een glas-in-lood-raam dat de lounge van Nieuw Rollecate siert. Theda Mansholt was een pionier op het gebied van het onderwijs aan boerendochters. In 1913 was ze begonnen op landgoed Rollecate bij Den Hulst (bij Dedemsvaart) als directrice van de eerste Rijksschool voor Landbouwhuishoudonderwijs, een opleidingsinstituut voor leraressen; in 1930 verhuisde ze met haar school naar De-



e leraressen die hier opgeleid werden, richtten zich op de meisjes en jonge vrouwen op het platteland. Het doel was dat ook de vrouwen hun aandeel konden leveren in de verbetering van de voedselproductie. De hoge voedselprijzen, de gevolgen van de aardappelziekte en lange perioden van droogte hadden ertoe geleid dat de situatie op het platteland allerbelabberdst was.

## Onderwijsinstituut

De meisjes moesten leren hun huishouden rationeel te organiseren met behulp van technische innovaties en nieuwe wetenschappelijke inzichten. Door een dergelijke efficiënte werkwijze konden ze tijd besparen en die inzetten voor de modernisering van de agrarische bedrijven. De studenten kregen op Nieuw Rollecate dan ook een stevige basis door theorielessen en daarnaast was er veel ruimte voor de praktijk. Zowel studenten als docenten woonden vaak intern en de studenten waren verantwoordelijk voor het onderhoud van het hele gebouw, inclusief alle woon- en slaapvertrekken. In wisselende groepen moesten ze de lokalen schoonhouden, ramen lappen, vloeren boenen, het keukenmateriaal inventariseren, wassen, strijken en stijven. Een prominente rol was weggelegd voor de tuin, waar ze planten moesten zaaien en verder opkweken en de kippen moesten verzorgen. Alle producten werden vervolgens in de keuken gebruikt; de

kippensoep was befaamd! In de beginjaren werkten er veel ongehuwde docenten, die heel toegewijd waren en heel streng. De hygiëne eiste nu eenmaal zorgvuldigheid. Een meisje dat een minuscule streepje stof had achtergelaten, werd ernstig berispt. Buiten gehoorsafstand van de leraressen giehelden de meisjes over haar grote onderbroeken, die zij hadden moeten wassen en te drogen hangen. De opleiding had een duidelijke status. De meisjes mochten niet zomaar met iedere jongen uit; daarvoor was toestemming nodig van het hoofd van het internaat. Op haar beurt correspondeerde de hospita van de jongeman in kwestie, vaak een student van de Koloni-



Het schoolcomplex aan de Tessenmacherstraat

ale Landbouwschool, met diens ouders. En de inwonende docente juffrouw Van der Burg zette de radio uit als 's ochtends de Internationale klonk, want die was voor 'het volk'.

In 1943 werd het gebouw gevorderd voor de Ortskommandant, in 1945 werden er kinderen ondergebracht van geïnterneerde NSB-ouders en pas in september van dat jaar kreeg het zijn oorspronkelijke functie terug. Er kwamen steeds meer opleidingen, onder andere lichamelijke opvoeding. In 1951 kwam koningin Juliana het vernieuwende onderwijsinstituut bezoeken en de Libelle schreef er een reportage over. Een volgende aanpassing aan de eisen van de tijd was de introductie van tropencursussen in 1960. In 1968 betekende de Mammoetwet een breuk met het verleden.



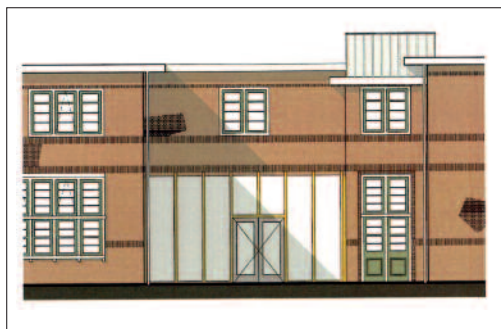


Glas-in-loodvenster. Foto Linda Hazelhekke-Zomer

De traditionele N-opleidingen verdwenen en in plaats daarvan kwamen de studierichtingen facilitaire dienstverlening en milieukunde. De eerste mannelijke studenten meldden zich aan. De school fuseerde met Rijkshogeschool IJsselland, later Saxion. En in 1996 verhuisde het instituut naar de Handelskade.

### Tussenperiode

De royale, lichte ruimten stonden niet lang leeg. Ze waren uitstekend geschikt als atelier voor beeldend kunstenaars. De tuin, het pronkstuk van de school, werd door de buurtbewoners in samenspraak met de gemeente geschikt gemaakt als ontmoetingspunt en speelgelegenheid. Paaseieren zoeken, gezamenlijke barbecues, kinderfeesten, het kon allemaal. In 2012 zette de gemeente het complex te koop.



Ontwerp voor de nieuwe ingang. (Tekening G. Arkema, architect bij Arcom)



De nieuwe ingang van de zorginstelling



Woonkamer: de roeden in de ramen geven aan waar oorspronkelijk vensters gezeten hebben

### Het gebouw

Het gebouw aan de Tesschenmacherstraat is een ontwerp van gemeentearchitect W. Uytenhoudt, ook de architect van onder andere de school aan de Houtmarkt (1915), de Handelschool aan de Ceintuurbaan (1922) en de Vrouwenarbeidschool aan de Diepenveenseweg (1923). De strakke, zakelijke stijl past in de Nederlandse traditie van het Interbellum. In de noordgevel, aan de straatkant, is een forse geleding aangebracht, zodat het geheel geen massale indruk maakt en niet detoneert in de woonwijk. De verspringende bouwblokken verlevendigen het beeld, evenals de brede overstekken en de ladderramen. De doorlopende dakgootconstructie en de verdeling van de raamkozijnen accentueren de horizontale lijn. Van decoratie is nauwelijks sprake, op een enkel sierlijntje in baksteen na.

In 1940 werden zowel de school als de tuin uitgebreid en in 1951 was het aantal leerlingen alweer zozeer toegenomen dat

er bijgebouwd moest worden. Deze uitbreiding is in het verlengde van het bestaande gebouw geplaatst in een soortgelijke gelede opzet en vormt dus geen inbreuk. In 1960 is aan de achterzijde een docentenkamer toegevoegd.

Toen de n 2012 het complex te koop werd aangeboden, pleitte de Stichting Oud Deventer ervoor het de status van monument toe te kennen, helaas zonder succes. Een tijdlang stond het leeg en de buurt begon te klagen over verloedering.

### Nieuwe mogelijkheden

In 2015 zag een opdrachtgever kansen om het erfgoed een nieuwe bestemming te geven, al was het gebouw natuurlijk energetisch en bouwtechnisch oud. In dat jaar hebben Le Clerq Planontwikkeling uit Deventer en Nikkels bouwbedrijf uit Twello het getransformeerd tot een woon- en zorgcomplex voor senioren, naar een ontwerp van Gert Arkema van ARCOM architectuur en bouwmanagement uit Veenendaal. Wat maakte het gebouw geschikt? De omvang is tamelijk bescheiden en dus kan de nieuwe woonvoorziening kleinschalig zijn en de zorg persoonlijk van karakter. De afmetingen van de bestaande vertrekken waren uitstekend geschikt voor comfortabele zit-slaapkamers met ruim eigen sanitair. Er zijn nu 24 wooneenheden van tussen de 35 en 70 m². De kamers hebben grote ramen. Op de begane grond zorgt de geleding van de straatgevel ervoor dat er van twee kanten licht binnen kan vallen. Tussen de vleugels zijn intieme tuintjes ontstaan. De grote ruimte naast de entree is ingericht als keuken. Aan de zuidzijde waren leslokalen gesitueerd die een relatie hadden met de achterliggende tuin en daarom voorzien waren

van veel glas en deuropeningen naar buiten. Hiervan is geprofitteerd door er de gezamenlijke woonkamers te maken. In de jaren dat er kunstenaars woonden, had de gemeente weinig aan onderhoud gedaan. Schilderwerk was achterwege gebleven en daardoor waren alle ramen onherstelbaar kapot en veel kozijnen rot. Het minimale ingrijpen had wel als keerzijde dat veel van de nog aanwezige detaillering was behouden, zoals de puien aan de uiteinden van de gang en de oorspronkelijke roedeverdeling in de ramen. Ook de monumentale hoofdtrap was vrijwel onbeschadigd gebleven.

### Aanpassingen

Wat is er veranderd? Vooral aan de binnenkant is verbouwd, de buitenkant is vrijwel ongewijzigd. De hoofdentree zou te smal uitpakken voor senioren en daarom is er een nieuwe ingang naast de oorspronkelijke geplaatst. De in dit soort huis-



Gezicht op het terras

vesting noodzakelijke lift paste prima in de oorspronkelijke entree en de bovenliggende ruimte. Dit liet de brede gang geheel intact, belangrijk voor bewoners met rolstoelen en rollators. De lambrisering is gereconstrueerd.

In verschillende voormalige klaslokalen zaten de ramen zo hoog dat de leerlingen niet naar buiten kon kijken en afgeleid zouden worden. Ze zijn nu naar onder toe verlengd, zodat de huidige bewoners een riant uitzicht hebben. Op de extra glasvlakken zijn geen roeden geplaatst.

De meeste bestaande ruimten op de verdieping hadden de gewenste afmeting. Alleen de kamers aan de zuidzijde, waar vroeger de studenten met zijn tweeën of drieën sliepen, waren te krap om aan de nieuwe eisen te voldoen. De omvang kon worden verdubbeld op het aangrenzende platte dak. De kamers lopen niet helemaal door tot de dakrand, zodat de historische horizontale belijning in de gevel niet is aangetast. Nieuwe elementen zijn niet historiserend uitgevoerd, maar juist in een contrasterende vormgeving, zoals de strak gestileerde hoofdingang. Wel staat daar een knalrood geverfde radiator met warmhouder uit de tijd van de landbouwschool.

De opdrachtgevers zijn trots op de historische uitstraling van het gebouw en verwijzen nadrukkelijk naar het verleden. Zo is de naam ongewijzigd en keert in het logo de zonnebloem terug, die vanaf 1931 het embleem was van de studentenvereniging Tot Nut en Vermaeck. Het hart toont glas-in-lood, dat immers kenmerkend was voor het oorspronkelijke gebouw.

Op verschillende plekken zijn de oude glas-in-loodramen weer aangebracht. Dat voor Theda Mansholt is overigens een replica. Het origineel is namelijk meeverhuisd naar Hogeschool Saxion. Ook de schoolbel blijft klinken. Tegelijkertijd zijn er moderne voorzieningen als klimaatbeheersing en WiFi.

### Huidig gebruik

Directrice Linda Hazelhekke-Zomer is bij alle bouwplannen betrokken geweest en ze is zeer tevreden over het resultaat. De bewoners kunnen er hun eigen ritme volgen en hoeven zich niet te schikken naar een strak schema. De huiselijke sfeer wordt bevorderd doordat de medewerkers de meeste taken zelf uitvoeren, zoals koken, schoonmaken en de tuin onderhouden. Voor de dienstverlening aan de 'gasten', zoals mevrouw Hazelhekke ze noemt, zijn er zorgbutlers.

De buurt blijft betrokken bij het complex. In een van de kelders, waar vroeger de zelfgemaakte conserven lagen opgeslagen, is een grote vergaderruimte ingericht voor de buurtbewoners, met eigen entree en toiletten. En de tuin is gedeeltelijk gereserveerd voor de bewoners van Nieuw Rollocate, maar er blijft genoeg ruimte over voor de buurt en de kinderen kunnen er een balletje trappen.

Voor dit artikel is geput uit:

René Berends e.a. *Rollocate vereeuwigd (1913-2013)*, Deventer 2013, tweede druk  
Materiaal van Le Clerq planontwikkeling, ARCOM architectuur + bouwmanagement en Nikkels bouwbedrijf bv Twello

Ria de Oude-de Wolf



Ontwerp begane grond.  
Tekening G. Arkema (Arcom architectuur + bouwmanagement)

# Pakhuis Ten Hove

De verbouwing tot kantoren-complex van het voormalige pakhuis Ten Hove aan de Bergpoortstraat is uitgevoerd in opdracht van de N.V. Bergkwartier, Maatschappij tot Stadsherstel. Voor dit sluitstuk van de renovatie van de Raambuurt is de N.V. door de SOD genomineerd voor de Harry Rademaker Prijs 2017.



*Een overblijfsel van de originele elevator*



Tot 1874 mocht in een wijde omtrek buiten de stadswallen van de vesting Deventer niet gebouwd worden ter wille van een vrij schootsveld. Dit hield in dat de snel groeiende bevolking een plekje moesten vinden in een overvolle binnenstad, terwijl tegelijk de industrialisatie hier aan haar opmars was begonnen.

## De Raambuurt

Na de afschaffing van de vestingwet vervielen de beperkende bepalingen en werd in 1880 begonnen met de sloop van de vesting. De eerste wijken buiten de oude binnenstad verrezen in de 'Oude Schil'. Op de geslechte vestingwerken ten zuiden van de stad ontstond de Raambuurt. In de Raambuurt ontstond ook de 'fabriekswand' van de Bergpoortstraat, met in het midden de Veevoederfabriek Ten Hove.

## Stoomolieslagerij Ten Hove

De grutterij en lijnkoekbrekerij van Holterman en Ten Hove, een bedrijf met minder dan twintig werknemers, gebruikte in 1866 al een stoommachine. Hun oliemolen stond in het noorden op enige afstand van de stad. In 1881 lieten de gebroeders Ten Hove een nieuwe stoomolieslagerij bouwen ten zuiden van de binnenstad, op 'blok VI' van de geslechte vestingwerken. Er werden raap- en lijnolie, lijnmeel en raap- en lijnkoeken geproduceerd. De koeken dienden als veevoer. In 1891 kwam er een zeepziederij bij; in de zeep werd de olie uit de fabriek verwerkt. Een eigen kuiperij vervaardigde de tonnen voor de verpakking. De naam van het bedrijf veranderde in N.V. Stoomolieslagerij voorheen Gebroeders Ten Hove. De oudste gebouwen zijn geheel verdwenen, van de nieuwbouw uit 1891 staat alleen het pakhuis er nog. De graansilo lag aan de achterkant, aan de oude vestinggracht. Via de Pothoofdsluis stond deze in verbinding met de oude haven en de IJssel. Zo konden grondstoffen als koolzaad, raap-



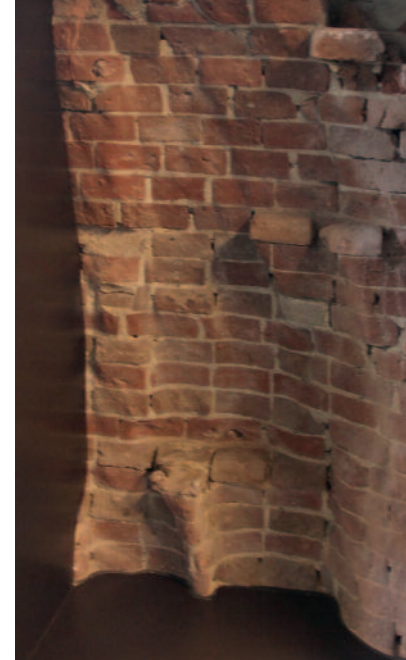
*Glazen dozen tegen de zuidelijke gevel*



*V.l.n.r.  
Het blok voor de as van de  
stoommachine*

*Verplaatste verdieping*

*Slijtsporen uit de tijd van de  
graansilo*



zaad en lijnzaad uit Argentinië en Noord-Amerika worden aangevoerd. De voorbouw diende als pakhuis, zoals nog te zien is aan de dubbele laaddeuren in de voorgevel en de hijsbalk in de nok. Hier stond gelijkvloers ook de stoommachine, die overigens na een jaar of tien al werd vervangen door elektrische aandrijving.

Het gebouw is een ontwerp van de Deventer architect Herman van Harten (1839-1892). Hij behoorde tot de bekende Deventer architectenfamilie. Van zijn tekentafel kwamen ook de arbeiderswoningen, die in 1883 zijn gebouwd tegenover Ten Hove. De Ten Hoves zagen tussen 1891 en 1906 hun omzet met een factor negen groeien. In 1907 waren ze in staat de hele wand aan hun kant van de Bergpoortstraat op te kopen. Van het oliemagazijn en het ketelhuis uit 1915 is alleen de bijbehorende schoorsteen bewaard gebleven. Toen in 1925 de fabrikant een vergunning aanvraagde voor uitbreiding van zijn bedrijf en de plaatsing van meer machines. Ten Hove was op dat moment een bloeiend bedrijf dat werk bood aan vijftig tot zeventig man in dag- en nachtdienst.

Tijdens de Duitse bezetting stagneerde de aanvoer van de benodigde grondstoffen en dus de productie. Tot overmaat van ramp werd het bedrijf getroffen door geallieerde bombardementen. Na de oorlog kwam het accent te liggen op mengvoeders. In 1955 verrees een nieuwe veevoerfabriek op de locatie waar een van de panden van Wijers was weggebombardeerd. Vanaf 1972 ging de fabriek Olie- en Mengvoederindustrie Gebroeders Ten Hove N.V. heten. Datzelfde jaar werd het complex door de afdamming in de Mr. de Boerlaan afgesneden van de verbindingen over water. Alleen spoorwagens en vrachtwagens konden nog voor aan- en afvoer zorgen. Weldra zouden de machines en de oliefabriek verdwijnen. In 1987 werd als laatste de sector mengvoeders opgeheven.

### **Een rijksmonument**

In 1990 werd een groot aantal panden in de Raambuurt aangewezen tot rijksmonument. Het fabrieksgebouw annex zaadpakhuis en de schoorsteen kregen deze status op grond van hun cultuur- en en architectuurhistorische waarde en hun stedenbouwkundig belang. De voorbouw bestaat uit drie bouwlagen, onder een afgeknot schilddak dat met zink is bekleed. De achterbouw was oorspronkelijk silo zonder verdiepingen met een elevator, alleen bevond zich onder de kap een verdeelzolder. Later werd de silo omgebouwd tot zaad-

pakhuis, onderverdeeld in vier bouwlagen en overdekt met een met dakleer bekleed zadeldak.

### **De N.V. Bergkwartier**

Vóór de aankoop in 1999 door N.V. Bergkwartier van de silo van Weijers, het pakhuis Ten Hove en de arbeiderswoningen, bood de Bergpoortstraat een troosteloze aanblik. En ook daarna zou de opknapbeurt van de straat nog veel tijd in beslag nemen. De restauratie van de arbeiderswoningen naar ontwerp van Johan Hulsman verliep voorspoedig genoeg, en was al in 2000 rond. De silo van Weijers kwam gereed in 2005, en vond een bestemming als archeologisch depot van de provincie. De restauratie van de fabrieksschoorsteen werd datzelfde jaar voltooid. Alleen de aanpak van het verwaarloosde pakhuis liet nog jaren op zich wachten. Tot 2007 bood het een onderkomen aan kra-



kers. De oorspronkelijke opzet, verbouwing van het pand tot appartementencomplex, stuitte op het bezwaar dat de hoogte van de bestaande verdiepingen hiervoor absoluut ongeschikt was. Er zouden veel te grote en dure ingrepen nodig zijn. En na het uitbreken van de economische crisis kon van plan B, een verbouwing tot kantoorpand, op korte termijn geen sprake zijn. In juni 2007 werd bekend dat de subsidiepot van het gemeentelijk restauratiefonds leeg was. Een nieuwe tegenvaller kwam aan het licht bij het onderzoek naar de funding, uitgevoerd in 2010 en 2011. De achterbouw stond voor een deel in het water van de buitengracht en rustte op palen die door rot aangetast waren. Men besloot een betonnen vloer te storten, en daaraan de buitenmuur met 'vingers' te verankeren. En nog was het leed niet geleden. In april 2014, kort voor de datum van de oplevering, ging De Combi Deventer, de aannemer, failliet. Paul Hardonk Bouw (PHB) nam het werk over, maar enige vertraging was niet te vermijden. En na de oplevering werd door een grote huurder, Grass Valley uit Apeldoorn, vijftig procent van het huurcontract opgezegd. De N.V. besloot het pand af te stoten omdat de financiële risico's te groot werden. In april 2017 is het verkocht aan One2many, dat er zijn hoofdkwartier onderbracht.

#### De renovatie

Het nieuwe kantoorpand is ontworpen door Martin Kleine Schaars van I'M architecten. Eén vloer inclusief de balkenlaag is verwijderd, een andere is omhoog gebracht. Het hout van de verwijderde balken is elders in het gebouw hergebruikt. In een centrale kern zijn toiletten, een lift en de installaties ondergebracht. Op de oude verdeelzolder is een luchtverwarmingssysteem geïnstalleerd, en overal in de kantoren is vloerverwarming aangelegd. Het pand beantwoordt nu aan alle eisen van een modern kantoorgebouw. Aan de westzijde is in het dak een lichtstraat gevormd met uitzicht op de Bergkerk. Tegen de buitenkant van de zuidzijde zijn glazen dozen gezet, deels om grote scheuren weg te werken. Ze zorgen voor extra licht en openheid. Ter hoogte van de zolder is een groter open balkon met een zitje gecreëerd. Tegelijk wilde de architect recht doen aan de geschiedenis van het gebouw. Overal zijn authentieke elementen van de silo, de fabriek en het pakhuis te zien. De spanten onder de kap, de stijlen die door alle verdiepingen heen lopen, het blok waarop ooit de aandrijfjas van de stoommachine heeft gerust, restanten van de graanelevator. De slijtsponen in een houten balk zijn veroorzaakt door het storten van graan; een driesteens buitenmuur is maar



Oude gebinten en moderne kantoorinrichting

Advertentie

# Nu ook klassieke CD's in het boekenpaleis

Praamstra

boekhandel

Keizerstraat 2 (hoek Walstraat). Deventer  
Telefoon [0570] 675925  
[www.boekhandelpraamstra.nl](http://www.boekhandelpraamstra.nl)

liefst tot op een halve steen uitgeslepen. Aan de buitenkant toont de zuidelijke muur nog overblijfselen van de wandbeschildering van het badhuis dat tegen het pakhuis aan heeft gestaan.

De restauratie van de voorgevel is uitgevoerd door Venema Restauratie. Stenen zijn zoveel mogelijk hergebruikt en stenen die bijgeleverd moesten worden, komen qua leeftijd en kwaliteit zo dicht mogelijk bij de originele stenen. Het gebruik van cement is geheel achterweg gelaten, de hele muur is gevoegd met verschillende soorten kalkmortel

#### Nieuwe bestemming

Zo heeft na lang wachten, veel tegenslag en met dank aan de vasthoudendheid van de N.V. het pakhuis Ten Hove zijn nieuwe bestemming gevonden.

Voor deze bijdrage heb ik kunnen profiteren van publicaties van de SIED (*Nijvertijd 1 en website*). Aanvullende informatie boden een mondelinge toelichting en rondleiding door André Dreteler van N.V. Bergkwartier en Martin Kleine Schaars van I'M architecten.

Herman Vrieling

## Wilt u ons steunen?

Word donateur. U steunt daarmee onze inspanningen om het gebouwde culturele erfgoed binnen de stad Deventer te behouden. U kunt zich per brief of per e-mail aanmelden bij het redactieadres of bij het secretariaat (zie rechterkolom).

De *Nieuwsbrief Oud Deventer* wordt toegezonden aan beleidsmakers, ambtenaren en donateurs van de SOD.

## Penningmeester

Donaties kunnen worden overgemaakt op rekening NL 65 ABNA 063.16.63.002 t.n.v. Penningmeester Stichting Oud Deventer.

## Secretariaat SOD

N. Osinga  
Prof. Eijkmanstraat 17  
7415 EK Deventer  
Telefoon 0570-623139  
E-mail: [secretariaat@oud-deventer.nl](mailto:secretariaat@oud-deventer.nl)

## Redactieadres

H. Vrielink  
Loomanstraat 20  
7416 BS Deventer

## Bezoek onze website

Breng een bezoek aan de vernieuwde website van de Stichting Oud Deventer!  
[www.oud-deventer.nl](http://www.oud-deventer.nl)

### Advertentie



Corps 9 geeft graag mooi verzorgde boeken uit. Over het algemeen zijn dit boeken die betrekking hebben op de historie van Deventer. Heeft u een mooi onderwerp en wilt u publiceren? Neem contact op met Pieter Ellens, telefoon 0570-617509

[www.corps9.nl](http://www.corps9.nl)

## Colofon

De Stichting Oud Deventer komt al vanaf 1948 op voor het behoud van gebouwde erfgoed binnen de gemeente Deventer, van panden met een historische en culturele waarde. We gaan in gesprek met het gemeentebestuur wanneer deze monumenten in het geding dreigen te komen. Daarnaast publiceren wij over gebouwen en ensembles om bij voorbaat de aandacht op hun waarde te vestigen. Deze *Nieuwsbrief* verschijnt sinds 1996 tweemaal per jaar, en wordt verspreid onder onze donateurs. Andere belangstellenden kunnen, zolang de voorraad strekt, een gratis exemplaar vinden bij de Athenaeumbibliotheek, of een nummer aanvragen bij het secretariaat. Voor de inhoud van de artikelen van redactieleden is de redactie als geheel verantwoordelijk.

|            |                                                                         |
|------------|-------------------------------------------------------------------------|
| Redactie   | Aly Dijkstra-Kruit, Neelco Osinga, Ria de Oude-de Wolf, Herman Vrielink |
| Fotografie | De foto's zijn gemaakt door de redactie, tenzij anders vermeld          |
| Vormgeving | Allison grafische vormgeving, Deventer                                  |
| Druk       | Ovimex, Deventer                                                        |

ISSN 1872-7735

